

meu, la demostració del fracàs de l'intent "nacionalista" de la burgesia» (p. 311, subratllat per l'autor mateix), requereixen com a mínim força aclariments, si no explicacions més convinents que les proporcionades al llarg del llibre. Per què no voler reconèixer d'una vegada que la Lliga Regionalista tenia una concepció «nacional» (diferent, és clar, de les de les classes populars) que posà en pràctica durant el període 1914-1923, amb la Mancomunitat?

Finalment, és obligat de fer una referència al pròleg suggerent —car assaja de posar claretat entre les teories marxistes o paramarxistes sobre el fet nacional— de Josep Fontana, que destaca una de les tesis més importants de Riquer: que «davant el problema del "nacionalisme català" la burgesia no ha actuat d'una manera unitària [...] llevat d'aquells moments en què, en efecte, hi ha hagut coincidència, o oposició, entre els plantejaments nacionalistes i els seus interessos de classe» (p. 9).

FRANCESC ARTAL

Josep M. BRICALL, *Introducció a l'economia*. Pròleg de J. Ll. Sureda. Ed. Ariel, Esplugues de Llobregat, 1977. xv + 365 ps. Inclou 62 quadres i vocabulari.

Aquest llibre trenca el panorama establert dels manuals tradicionals d'economia en tres sentits: 1) pel rebuig del corpus teòric neoclàssic en raó de les seves febleses analítiques fonamentals posades en relleu pels economistes italians i de Cambridge, i pel retrobament del concepte d'*economia política* enfront del d'*economics*; 2) per la introducció no gratuïta de material descriptiu (xifres reals), juntament amb una voluntat de formar els estudiants amb «una capacitat crítica que defugi generalitzacions», posició que lliga amb la tradició dels economistes institucionalistes també per la renúncia quasi total a la formalització; i 3) per la construcció d'un fil conductor teòric i temàtic que, reprenent la distinció clàssica entre producció-distribució i circulació, planteja un desenvolupament argumental molt suggestiu, encara que difícil de transmetre als estudiants, i discutible fins i tot internament als pressupòsits objectius de l'autor.

Mentre que es pot estar d'acord amb els dos primers punts, malgrat que són dels qui creuen en la utilitat pedagògica de les deduccions matemàtiques i dels gràfics, la trama teòrica del llibre manifesta unes preferències que no estan predestinades *per se*. Així, hom pot comprovar com la reduïda atenció dedicada a la teoria de la demanda efectiva imposa límits greus per l'explicació del cicle econòmic i la distribució de la renda nacional a curt terme, o com la relativa indefinició teòrica respecte a la formació dels preus industrials provoca un cert divorci entre el món de la producció i el sistema financer (al qual hi ha dedicades moltes i ben pensades pàgines). Aquest divorci, relatiu a nivell teòric (no sé com es poden lligar conceptes com mode de producció i classes amb el quadre de fluxos a la *Samuelson*, p. 65), pot tenir una sortida completament satisfactòria amb la introducció dels esquemes Marx-Kalecki (que lliguen amb Leontief) i la noció de grau de monopoli.

Això no lleva els mèrits indiscutibles del llibre, que són ben palesos: rigor teòric, vocació pel «realisme» i gran capacitat de síntesi. Per damunt de certs aspectes on l'obsolescència pot fer minvar el seu valor il·lustratiu (xifres, institucions), la perspectiva global sembla molt suggestiva com una alternativa més permanent.

SALVADOR ALMENAR
Universitat de València